

Magisk kontroll

Bjørnar Olsen
Sjefredaktør

For 25 år siden kom NOU-en «En bedre organisert stat». Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen omtalte den som New Public Managements (NPM) moderdokument i Morgenbladet 16. mai. Ingen annen offentlig utredning har endret Norge mer, kan vi lese i samme avis. Tormod Hermansen – som ledet arbeidet med NOUen – ønsker ikke å få skylden for at sykehusene ble organisert som foretak. – Jeg mener den typen forretningsorganisasjon på et offentlig tjenesteapparat er uheldig der hvor det egentlig ikke skal skje noen egentlig prisdannelse, sier han til Morgenbladet.

NPM har likevel satt sitt tydelige preg på nettopp disse tjenestene. «Helsevesenet har i de senere årene blitt underlagt en stadig økende grad av kontroll i form av forskjellige kodings- og tellesystemer», skriver Kari Standal og kolleger på side 495 i denne utgaven. De mener at dette er forståelig sett i lys av helsevesenets viktige samfunnsoppgaver. Men det kan gi et skjevt bilde av hva som foregår, eller verre: Systemene blir en hindring for god pasientbehandling. Andreas Høstmælingen skriver i sin fagartikkel (side 443) at NPM fortrengrer profesjonell autonomi til fordel for byråkratisk regelstyring, mens målsettinger og resultatkrav ikke lenger tilhører profesjonen. Dette gir på den ene siden større transparens og etterprøvnbarhet; på den andre siden skapes det hule mål som ikke fanger tjenestenes kvalitet.

Langt de fleste skjønner behovet for innsikt i velferdsstatens aktiviteter, men stusser over målene man styrer og styres etter. For målene fanger åpenbart ikke alle sider ved virksomheten. Som i forlag, en kunnskapsbedrift jeg kjenner godt fra innsiden. Noen hundretalls boktitler årlig krever at både interne og eksterne ressurser koordineres. Men styringsverktøyene er bedre egnet til å styre sluttfasen av bokproduksjonen enn initialfasen hvor en god idé etter hvert skal formes til et ferdig manus. Selv om det er penger å spare på god kostnadsstyring i sluttfasen, vil få hevde at det er her forlagenes virkelige verdiskapning ligger. Men siden det er her man har best oversikt, er det her rapporteringens detaljnivå øker.

Psykisk helsevern har åpenbare likheter med forlagsvirksomheten i dette henseendet. Det er sagt at terapi kan beskrives som to personer som snakker sammen uten helt å vite hvorfor, inntil en av dem omsider finner ut av hva som bør gjøres. Fra det øyeblikket er det snakk om effektivering – altså produksjon. Befinner man seg her, kan man finmasket rapportere om hvem som gjør hva når. Men den første, famlende fasen forties.

Politikere, byråkrater og ledere ønsker naturlig nok å tro at de styrer norsk helsevesen, at de politiske ideene implementeres og får følger for helsetilbudet. Men store deler av (den psykologiske) behandlingen unndrar seg en slik kontroll. Ved å etterspørre stadige og detaljerte tilbakemeldinger på de delene av behandlingen som relativt enkelt lar seg dokumentere og styre, får man likevel opplevelsen av at man faktisk har kontroll over de andre delene av behandlingsforløpet. Det blir fort en form for magisk tenkning.

bjornar@psykologtidsskriftet.no